

DEISLER SZILVIA

Halhatatlan szerelmek

Kostova Hattyútolvajok c. regényéről

1 Ford. Siklós Márta,
Európa Könyvkiadó,
Budapest, 2011.

2 Erre játszik rá kicsit az író nő honlapja, ahol is az Impressionism (Impresszionizmus) címszóra kattintva a valós festőegyéniségek neve mellett megjelenik a regény egyik kulcsszereplőjének, Beatrice de Clervalnak az életrajza is, igaz, az oldal végén sajnos kicsit szájba rágósan tudatva, hogy bár mindez csak fikció, de létező impresszionista festők által ihletett.

3 KOSTOVA, *I. m.*, 21.

„I dreamed that love would never die”

Elizabeth Kostova *Hattyútolvajok*¹ című második regényének műfaja – *A történészhez* hasonlóan – nem határozható meg egykönnyen. Nevezhető történelmi vagy romantikus regénynek, „soft” előtaggal detektívtörténetnek, részint levélregénynek, esetleg életrajznak – még ha fiktívnek is.² Van benne rejtély, a tér és az idő határait átívelő soktárgyú szerelem és megszállottság, betekintés a festőlétbe minden nézőpontból és művészettörténeti kalandozás.

Kostova jártas ingatlanügynökként engedi bejárni korrekt elrendezésű, ám helyenként túlméretezett házát. Olyan aprólékosan írja le egy kép festésének menetét és háttérmunkáit, olyan részletességgel épít fel életeteket múltban és jelenben, hogy a végén akár azt is hihetnénk, láttuk az egész épületet. Talán be is költöznénk. Ha nem néznénk meg újra. A sok-sok részlet ugyanis nem vezet megismeréshez, ha van, ami folyton elbizonytalanít. Aztán az is lehet, hogy egyáltalán nem ilyen bonyolult a helyzet, csak be kell költözni a házba és élni benne. Maradnak viszont kérdések. Már csak azért is, mert nem tudni, mennyire megbízható az emlékezet egy olyan történetben, mely „legalább annyira a képzeleten, mint a tényeken alapuló”.³

Mi vesz rá egy festőt, hogy festményre támadjon? Úgy tűnik, ez az egyetlen, de legalábbis a legfőbb talány, melynek megfejtése köré épül a történet. Pedig időközben egy mögötte megbúvó titkos szál is kibontakozik, néhány másik pedig elejét vesz. Ehhez azonban logikus módon az kell, hogy a tette miatt klinikai kezelésre kényszerült művész (Robert Oliver) pszichiátere (Dr. Marlow) elinduljon a megfejtéshez vezető úton, igaz, nem a szokványos irányba. A több narátort alkalmazó elbeszélés igazából épp ezen a ponton válik kissé instabillá (vagyis nem, inkább túlon túl stabillá), hiszen többszörösen körbejárja Robert Oliver alakját, amely viszont nagyon is önazonos, így minden nézőpontból pontosan ugyanazt a képet mutatja, hiába a nézőpontok váltakoztatása.

Az egyes életszakaszok részletesen leírt történetei (a tehetségért fizetett ár, a művészlét és a művésszel való együttélés korántsem idillikus ábrázolása), valamint az általuk kirajzolódó személyiség viszont még pszichológiailag érdekes lehetne, hisz egy pszichiáter próbál

miértekre választ találni. Ennek ellenére az történik, hogy a sok esetben nem éppen kifogásolhatatlan módon összegyűjtött információ háttérbe szorul, és pusztá eszközzé válik egy múltbéli titok megfejtéséhez. A kérdések megválaszolásához az orvosnak nyomozóvá kell válnia (Sherlock Holmes neve többször is felmerül), hogy az időközben felgyülemlett tudásanyag részleteit egymás mellé helyezve kirakja a rejtvényt. Így nyer önigazolást tett és viselkedés, ezért épül fel – az addigi aprólékos leíráshoz képest szokatlanul hirtelen módon – a beteg.

A *Hattyútolvajok* szerteágazó utalásrendszert alkot, magába foglalva Léda mitológiai alakját, a hattyú szimbólumát, címként pedig nem csak a regényt jelöli, hanem a benne szereplő kulcsfontosságú festményt is, mely bizonyítékként magát a bűntényt ábrázolja (így jelölt és jelölő is egyben), azaz a megfejtés része ott, ahol áldozat és elkövető kezdettől fogva a szemünk előtt, egymás mellett volt.

A regény egyik erőssége kétségkívül felépítésében és időkezelésében rejlik, a több narrátort és nézőpontot alkalmazó, levelekkel tarkított jelen, közel- és távolmúlt ábrázolásában. Az egyik oldalon ott van a Marlow retrospektív elbeszélésén belül megszólaló feleség és a szerető (intradiegetikus narrátorok), akiknek hangját hallgatva (és olykor levelét olvasva) ismertté válik Robert Oliver élete, munkássága és Beatrice de Clerval iránti megszállott szerelme.

Ami viszont érdekesebb, az a másik oldal, a művészetrajzon, levelezésen és a vele lineárisan haladó, a keret mellett az egyetlen harmadik személyű, heterodiegetikus – és az elsőfokú narráción belül tett utalások alapján megkérdőjelezhető hitelességű – elbeszélésen keresztül megismert másik életút (Beatrice-é) az impresszionizmus díszletei közt kibontakozó szerelem és művészettörténeti rejtély, de leginkább az, ahogy a két szál kölcsönösen válik egymás megfejtésévé.

Az igazán szép megoldás pedig abban van, ahogy egy festmény (Alfred Sisley nem létező, louveciennes-i képei által inspirált műve) születésének körülménye többfunkciós keretet alkotva, közre zárja az egészet: a történet(ek)et, Beatrice alakját és Sisley havas falusi táját, akármelyik legyen is az... Bár *A történész* komplex és rétegzett világhoz képest a *Hattyútolvajok* – poétikai szempontból – talán egy kis visszalépés. De nem baj, a szerelem mindkét regény szerint örök.